

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ З "УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ" В США

Стаття присвячена аналізу специфіки формулювання цілей магістерських програм з управління освітою в сучасних вищих навчальних закладах США. Проаналізовано шість прикладів цільового компонента цих магістерських програм різних університетів. Визначено спільні та відмінні риси у виборі цілей магістерської підготовки управлінців сфери освіти.

Одним із найбільш суперечливих питань у сфері освіти є питання *цілей* освіти. Реформування вищої освіти неможливе без перегляду цільового компонента різних рівнів університетської підготовки. Для України дуже важливим є аналіз сучасної практики магістерської підготовки й раціональне використання зарубіжного педагогічного досвіду, оскільки, на відміну від традиційної для України підготовки спеціалістів, аспірантів та докторантів, підготовка магістрантів здійснюється у вищих навчальних закладах України тільки 5-7 років. Разом із розповсюдженням ідеї приватної освіти та модернізацією методів керування державною освітою забезпечення високого рівня кваліфікації фахівців управління освітою, які розпочинають свою діяльність, має велике значення для розвитку країни.

Значимо, що в сучасному науковому дискурсі можна зустріти досить різноманітні погляди на формування цілей сьогоднішньої вищої освіти, в тому числі післядипломної педагогічної освіти, до якої відноситься й магістратура "Управління освітою". Так, В.Ю. Ковальчук підкреслює важливість чітких ціннісних орієнтирів, що повинні мати вчителі, які б відповідали ціннісно-світоглядній концепції навчання [1: 12]. Намагання забезпечити ефективну підготовку сучасних працівників сфери освіти змушує українських дослідників виокремлювати деякі аспекти професійної підготовки, а саме: готовність керівників до програмно-цільового управління розвитком позашкільного навчального закладу [2]; формування рефлексивної культури студентів педагогічних університетів [3]; формування здатності до конструювання навчально-пізнавальної діяльності учнів [4]. Питання компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів досліджує Р.П. Вдовиченко [5]. Засоби формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти аналізує в своєму дослідженні Л.В. Васильченко [6].

На думку І.В. Гушлевської, пошуки американських науковців щодо змін навчальної діяльності працівників сучасної освіти відбуваються в двох напрямках:

1) вивчення модифікацій традиційної моделі навчання та наукове обґрунтування відповідних характеристик інноваційного навчально-виховного середовища, де освітянин виступає в новій ролі менеджера знань, партнера, інструктора, організатора й стимулятора навчальної діяльності учнів;

2) визначення провідних характеристик (компетентностей) працівника освіти, спроможного забезпечити якісне навчання учнів [7: 10]. Хоча питання вдосконалення підготовки працівників сфери освіти знаходяться в центрі уваги багатьох сучасних дослідників різних країн, проблема формулювання цільового компонента підготовки магістрів-управлінців освітою у вищих навчальних закладах США ними практично не розглядається.

Історично функції працівника освіти в США поступово змінювалися – з пріоритету навчальної діяльності до акценту на виховній діяльності в сучасному інформаційному суспільстві. Це досить логічно, тому що вчителі, як і деякі інші працівники сфери освіти, не визнаються головним джерелом знань сучасним американським суспільством. Ми погоджуємося з тими дослідниками, які підкреслюють посилення соціально-трансформуючого потенціалу педагогічної діяльності працівника освіти, коли суспільство й держава починають розглядати освітянина як "носія освітніх і суспільних змін" [7: 10]. Зрозуміло, що кожна окрема національна система освіти втілює ці стратегії, реформуючи їх на свій зразок.

Отже, серед причин, які впливають на формулювання цілей та змістове наповнення сучасної магістерської підготовки в США, можна виділити такі:

- інтернаціоналізація економіки та вимога готувати всесвітньо конкурентоспроможну робочу силу;
- демографічні зміни, які вимагають особливої уваги до розмаїття та мультикультурного контексту, в якому ростуть діти;
- соціальні та сімейні модифікації, які вимагають від шкіл співпраці з різними соціальними службами для дітей і сімей;
- нові технології, які вимагають оволодіння новими навичками, та застосування цих технологій у навчальному та управлінському процесах;
- децентралізоване управління та організаційна система, що вимагає роботи в команді, управління людськими ресурсами, передачі (делегування) повноважень – усе те, що наближує до реальної роботи в школі;
- очікування політичної громади та суспільства в цілому того, що всі учні можуть досягти успіхів у навчанні [8].

Отже, магістерська програма навчання "Управління освітою" в США враховує низку соціальних, економічних, демографічних та структурних чинників, які змінюють світ, а разом із тим – й очікування від освітніх закладів.

Розглянемо *ціль* підготовки за магістерською програмою "Управління освітою" в США на прикладі шести американських університетів. Критерії вибору матеріалу дослідження такі: обрано університети, що належать

до різних категорій вищих навчальних закладів, відрізняються за метою підготовки та займають різні позиції за національним рейтингом. На нашу думку, порівняння цілей магістерської підготовки саме різних університетів надасть певну картину специфіки формулювання цілей магістерських програм у сучасній Америці.

Північно-західний університет. Метою навчання за магістерською програмою "Управління освітою" в Північно-західному університеті є навчити студентів:

- концептуалізувати (осмислювати) вищу освіту на основі збагачених теоретичних знань та активної професійної практики, включаючи розуміння системи вищої освіти, цінностей, політики та практики її функціонування;

- розвивати розуміння контексту викладання в професійній практиці, а також складні відносини між різними аспектами цього контексту;

- розвивати навички дослідження для аналізу проблем, загроз та можливостей, які співіснують у закладах вищої освіти та поза ними, а також навчитися використовувати результати аналізу на користь цілеспрямованої діяльності;

- розвивати навички залучення до продуктивного діалогу та переговорів із різними зацікавленими сторонами;

- цінувати важливість продовження навчання відносно професійного життя та оволодіти концептуальною структурою й навичками, які є необхідними для такого навчання [9]. Імовірно, що в результаті навчання за магістерською програмою "Управління освітою" в Північно-західному університеті студент-магістрант буде більш глибоко усвідомлювати систему вищої освіти, мати розвинене розуміння педагогічного процесу, використовувати дослідницькі знання на практиці, мати розвинені комунікативні навички. Однак, з аналізу цільового компонента магістерської програми цього університету видно, що організатори цієї магістерської підготовки не ставлять за мету приділяти багато уваги технологічним аспектам управління.

Університет штату Вашингтон. Метою навчання за магістерською програмою університету штату Вашингтон є:

- підготовка працівників сфери освіти до лідерства в школі;

- проведення систематичного дослідження проблем, турбот, політики освіти;

- експериментування, інновації та розробка моделей удосконалення підготовки співробітників школи;

- генерація нових ідей з удосконалення освіти;

- залучення до спільних досліджень та службової діяльності освітнього підприємства;

- розвиток систематичних заходів із забезпечення відповідної уваги до освіти студентів різних етнічних груп [10].

Отже, провідною стратегією навчання за магістерською програмою "Управління освітою" університету штату Вашингтон є підготовка лідерів освіти як дослідників, новаторів, генераторів ідей тощо.

Гарвардський університет. Згідно з магістерською програмою Гарвардського університету магістранти "більш глибоко усвідомляють, що таке навчання та викладання; підвищують своє розуміння шкільної культури; оціняють фактори, що заважають змінам у школах, та розробляють стратегії подолання цих перешкод; навчаються використовувати зв'язки та коаліції; аналізувати нові моделі лідерства й колегіальності; навчаються сприяти співпраці з батьками та керівниками шкіл; переосмисляють роль, яку можуть відіграти викладачі в реформуванні школи за умов спільної праці" [11].

Можемо констатувати, що навчання за магістерською програмою в Гарвардському університеті спрямоване на розвиток емоційно-ціннісного й комунікаційного компонентів професійної підготовки при акценті на вивченні системи, якою керують, а саме – педагогічному процесі та його особливостях.

Університет імені Джорджа Мейсона (штат Вірджинія). В університеті імені Джорджа Мейсона виділено п'ять загальних цілей магістерської програми:

- служба суспільству;

- практика мислення;

- покращення навичок комунікації;

- розвиток навичок привнесення змін;

- самооцінювання та планування особистого розвитку [12].

Тобто за навчальною програмою управління освітою університету імені Джорджа Мейсона головна увага приділяється особистісному розвитку магістранта.

Університет штату Джорджія. Головною метою навчання за магістерською програмою "Управління освітою" зі спеціалізацією в студентських питаннях (справах) є допомога магістрантам в оволодінні навичками та компетенціями, які є необхідними в роботі зі студентами вищих навчальних закладів у таких напрямках, як: розвиток, сприяння міжособистісній співпраці, лідерство в групі, адміністративні принципи роботи. Особлива увага за цією магістерською програмою приділяється розвитку студентів, а саме навчанню та особистому розвитку під час навчання у вищому навчальному закладі [13]. Тобто університет штату Джорджія пропонує спеціалізовану магістерську програму з управління освітою, яка готує не до викладацької роботи зі студентами вищих навчальних закладів, а працює в секторі надання послуг студентам університету.

Університет штату Південна Кароліна. Навчання за магістерською програмою "Управління освітою" університету штату Південна Кароліна також передбачає спеціалізацію в управлінні студентськими справами в дворічних, чотирирічних та професійних вищих навчальних закладах. Програма є збалансованою сучасними теоретичними знаннями, можливостями розвинути критичне усвідомлення студентських справ та застосування результатів досліджень задля поліпшення практики обслуговування студентів. Ті, хто успішно пройде програму навчання, зможуть продемонструвати вдосконалені навички комунікації, чітку стратегію визначення

та реагування на запити студентів, поглиблене розуміння розмаїття студентських потреб, які потрібно враховувати в процесі розробки програм надання послуг студентам [14].

Зазначимо, що, на відміну від університету штату Джорджія, університет штату Південна Кароліна спрямовує свою магістерську підготовку на розвиток магістрантами власної стратегії професійного вирішування студентських питань.

Підсумовуючи наведений аналіз цільового компонента навчальних програм, підкреслимо, що загальною метою вивчення дисциплін магістерської програми "Управління освітою" є підготовка освічених, висококваліфікованих спеціалістів у сфері освіти для задоволення регіональних та державних потреб. Крім того, цей аналіз показав, що загальні підходи до формулювання цілей магістерської програми не є характерними для університетів США. Тобто, кожний університет самостійно визначає цілі магістерської підготовки за спеціальністю, завдяки чому існує можливість упроваджувати власні оригінальні підходи до навчання.

Відповідно до цілей магістерської програми університет розробляє навчальний план за програмою, де структура та спрямованість блоків навчальних дисциплін віддзеркалюють цілі магістерської підготовки. Оскільки система вищої освіти США є досить різноманітною й вищі навчальні заклади суттєво відрізняються за "місією", структурою, напрямком тощо, це відображається в цілях та змісті магістерських програм.

Таким чином, практично в кожному вищому навчальному закладі США є свої особливості в підходах до формулювання цілей і завдань магістерської програми "Управління освітою". Незважаючи на ці особливості формулювання цілей, магістерські програми різних університетів мають багато спільних рис у цільовому компоненті, а саме: розвинуті комунікаційні та лідерські навички, новаторське мислення, уміння застосовувати досягнення дослідників у власній практичній діяльності.

Завдяки автономії під час вибору цілей магістерської підготовки вищий навчальний заклад може найбільш ефективно вирішувати завдання, передбачені магістерською програмою. Саме організаційні особливості виконання завдань та змістове наповнення магістерської підготовки потребують подальшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя: Автореф. дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 35 с.
2. Войчук В.О. Формування готовності керівників до програмно-цільового управління розвитком позашкільного навчального закладу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2006. – 20 с.
3. Дігтяр Г.О. Формування рефлексивної культури студентів педагогічних університетів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харків. держ. пед. ун-т ім. Драгоманова. – Х., 2006. – 19 с.
4. Вишівська В.Б. Формування у майбутніх учителів здатності до конструювання навчально-пізнавальної діяльності школярів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Київ. держ. ун-т. – К., 2006. – 21 с.
5. Вдовиченко Р.П. Діяльність миського правління освіти з підвищення управлінської компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т педагогіки АПН України. – К., 2006. – 20 с.
6. Васильченко Л.В. Формування управлінської культури керівника школи в системі післядипломної педагогічної освіти: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 20 с.
7. Гушлевська І.В. Трансформація професійних функцій вчителя у умовах інформаційного суспільства (на матеріалах США і Канади): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2006. – 23 с.
8. The programs in Educational Administration at the Lynch School of Boston College. – <http://www.bc.edu/schools/lsoe/about/departments/eahe.html>
9. The programs in Educational Administration at the North Western University. – <http://www.sesp.northwestern.edu/higher/curriculum/>
10. The programs in Educational Administration at the University of Washington. – <http://depts.washington.edu/coe/programs/>
11. The programs in Educational Administration at the University of Harvard. – <http://www.gse.harvard.edu/academics/masters/epm/curriculum/index.php>
12. The programs in Educational Administration at the George Mason University. – <http://gse.gmu.edu/programs/descriptions/edleadership.htm>
13. The program in Student Affairs Administration at the University of Georgia. – http://www.uga.edu/gradschool/programs/studaff_admin1.html
14. The programs in Educational Administration at the University of South Carolina. – http://www.usc.edu/dept/education/academic/masters/academic_masters_pasa.htm

Матеріал надійшов до редакції 17.04. 2007 р.

Бурдина С.В. Особенности формулирования целей магистерской подготовки по "Управлению образованием" в США.

Статья посвящена анализу специфики формулирования целей магистерских программ по управлению образованием в современных высших учебных заведениях США. Проанализировано шесть примеров целевого

компонента этих магистерских программа разных университетов. Выявлены общие и отличительные черты выбора университетом целей магистерской подготовки управленцев сферы образования.

Burdina S.V. The specifics of formulating the aims of graduate program in Educational Administration in the USA.

The article focuses on the specifics of formulating the aims of graduate program in Educational Administration in contemporary universities of the USA. The goals of these graduate programs from six different universities are analyzed. Common and distinguishing features of goal-setting in graduate program of training managers in the sphere of education are identified.